

J.L.
2849

Dä va en gång di pussade en hund på en so, å han rök
på 'nååbet' nänså svårt, i ändan, så ägaren stämde dom för tinget.
Så va då en käring, som skulle vittna, hovet då gick te. När hon då
kom inför tinget, så sa hon:

"Se då va"jáoemän" likasom här, å så geck då te på då viset,
att omuden däre "puss-på'en" (å så pekte hon på länsman) pussade
häradshövdingen på me, å häradshövdingen ble ärger å sprang opp å
bet me i ändan, såvitt geck då te, nådig häradshövding."

Men jag har sällan va't ve tinget, så kan jag kan inte be-
styrka att då ä sanning.

Y (Som heter fr)

Lj
2849

Dä va en girig gubbe te i Slätthög. Han va så illa girig, så han va oppe bå natt å dag. På den tin hade de ingen klöver, utan de hade stora utängar, så höet togs på naturlig höst, å så hade de utängalaer te häva in 'et i. När di skulle äta, så läste han te maten på vägen hem, för te va färdig te hugga i maten så fort han kom in, kan 'ta. När di ätit dave skulle de vila lite, å han va nog så sömnig så han somna på stunna, men för att han inte skulle sova för länge, gick han ~~ett~~träffåsatte opp fötterna på stammen, å när di slog ner, så vakna han. Men så va då en dräng, som band fötterna så vackert ve stammen å då sov han nånna timmar te, men när han vakna, kan 'ta, va han alldeles ursinnig.

G. F.
2849

Nere i Värnamo va då en soldat, som hette Kuno, som
ödde sin hustru. Han tote öx å ga'na nära hugg, å då då tålte ho'
int ve, kan veta. Han ble sen halshuggen på Galgabacken lite no-
ranför Värnamo. Men då va före min tid. Kuno tjänste inte
ens soldat under fars tid.

Jag hörde talas om, att ve halshuggningar
brukade käringarna hålla se framme å få lite blo uttå missdåda-
rens, å sen använde de då te bota sjukdomar mä.

Mördare hals-
huggen.

G:b / G:g
2849

Ve landsvägen mellan Hörle å Klevshult låg ett sånt
dära stort bål. Jag såg då förste gången jag exercerade beväring.
Dä va en grenadjär, som hade mördat en man från Gällsamma i Värna-
mosocknen på den platsen. Han hade va't i Jönköping å var på hemväg
å då tänkte grenadjären att han hade pengar på se, å så ödde han
honom för att få se te lite julabrännvin. Torpet låg östanföre vä-
gen men inte så att då syntes från vägen. Men då va då inte mö'et
å öa, för han hade inte mer än sju å femti på se. Sen ble där ett
bål så stort. Dä va hela grenar di kastat dit.

Minnesbål

efter mördad

Rishult.

G:J

2849

Dä hände en gång i Tyskland, att en, som di kalla för hundsadlarn, därför att han drev lite handel å hade två stora hundar, som han lässade sina varer på, fick för se, att om han åt upp nie barns hjärtan, skulle han bli, så han kunne flyga i luften å va osynlig å på alla vis, när å hur han ville. Han hade redan ätit opp åtta. Men så var han en stor bandit å ledare för en tjuvliga. En gång kom han te en fatti linvävare, å hans hustru väma barn, å då tänkte han, att dä skulle bli dä nionde barnet. Så sär han te linvävaren:

"Dä här förslår inte. Slå de te me, ska du tjäna ditt uppehälle mycke lättare å bättre än att sitta å väva."

Å llinvävaren visste inte va yrke han hade, men hunnsadlarn menade, att dä skulle han få reda på sen.

2849

På kvällen tog han honom mä se ut i skogen, å när han kommit dit, tog han opp en pipa å blåste i å då kom dä en fem, sex drabbanter omkring dom. Linvävarn va så rädé, så han vågade inte säja nånting men hunnsadlarn sa te dom, att här hade de fått en ny kamrat. På natten skulle de ut å stjäla på ett ställe, å då skulle linvävarn stå vakt, men han visste inte, att dä va fråga om stöld. I alla fall ble hunnsadlarn gripen å förhörd, å då beslöt han, att han skulle pröva, om dä fanns en rättvise Gud. Så angav han linvävarn å sa, att dä va en å de värste å farligaste förbrytarna i hela bandet. Hunnsadlarn ble då dömd att brännas å linvävarn att halshuggas. Å hunnsadlarn gav inte mä se utan höll på att linvävarn va't en mä de värste.

Då gick dä te dan som de skulle avrättas, å då tänk-

2849

te linvävarns hustru:

"Jag ska gå te fursten å be om nåd." Fursten va inte hemma, men furstinnan. Han hade fem barn linvävaren å di va mä. Å så fall di på knä allihop å ba om nåd för linvävaren.

"Bara då inte ä försent," sa furstinnan, å så skickade hon iväg ett ilbud te den plats, där domen skulle verkställas. När han närmade se platsen, tog han opp en vit fana, som han hade på en stake, å när han kom fram va då order på, att linvävaren va fri. Men då sa hunnsadlarn:

"Nu vet jag, att då finns en rättvis Gud."

Å sen fick di veta sanningen. Sen ba hunnsadlarn om en kort tids frist te bättra se på, "men domen som ä fällder på me får stå," sa han.

2849

Denna historian berättade Petter på Kullen för mej, men jag
vet inte vad han fått den ifrån, om han läst den eller hört
na berättas.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

G:o

Uppteckningen rör Hur det gick till, när Bonde blev adlig släkt.

Dä va en bonnadräng, som gjorde se bekanter mä kungen på så sätt, att han va en snäller skytt, som sköt rätt möet vilt, som han gav kungen. "Jag skulle väl nän gång fråga va dä kostar," sa kungen, "för jag skulle väl betala." - "Ah, det ä inte så möet värt," mena bonnen. Men te sist ville kungen i alla fall ha reda på, va bonnen ville ha i betalning. "Jo, jag vill ha den spik, som Eders Majestät hänger handkläet på, när han tvättat sez," sa bonnen. "Ja, det var inte så lite det, min gosse," sa kungen, "men har du begärt' et, så ska du få' et. Den spiken var ingen annan än en hovfröken, för kan veta konungen har redia flicker te passa opp se.

Men för att kunna gifta sez med en hovfröken måste

Skriv endast på denna sida!

han adlas, å eftersom han va bonde, så fick han namnet Bonde. Han

fick i alla fall lägga seis på knä, för det måttestå nära stor-
gubbar å hålla värjspetsen över huvet på en när han adlades.

När han så låg där, så fes han. "Ja, det ska inte herrarna tyc-
ka på," sa han, "för när adeln ska in, måste bonnen ut."

Men han fick i alla fall spiken, som kungen hängt hand-
kläet på.

2849

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

81

Bråkenhielms på
Mösshult.

När Anders i
Getaslätt drack
kaffe för först
gången.

2849

sa majoren te generalen: "Jag vill bra gärna hem i anseende te att jag har ett jordagods som är så å så stort å ligger vid norra ändan av en sjö." Han fick också resa hem å flickan följe mä, så hon var inte rädder. Hur många barn han fick minns jag inte nu. Men generalen gav väl dem en tryggad marschruta genom Ryssland, för den vägen måste di.

Nu va då i alla fall då dära kalaset jag skulle tala om. Dä va under den siste manlige Bråkenhielmaren av den grenen, som ägde Moss hult, så dä har inträffat i mi ti för ung. 70 år sen. Bland torparna var dä en som hette Anders i Getaslätt å han hade alri sett något kaffe förr. Då di kom å bjydde honom där han satt tog han koppen i näven. Dä va inga

2849

ören i koppa på den ti'n, å hur tjuven dä va brände han se på nyperna, för kaffet va alldelers skällhett. Då dänger han bå koppen å fatet i väggan: "Den här förbannade skiten! Ska ja ha nå't, så ta hit en redie sup." O du gode förvar va herren i Moss-hult skrattade! "Nü, ha, ha, ha, nu gjorde du et bra, Annars!" sa han. Men käringan eller fruan va lite ärger, för ho va lite nobisk (snål). Dä va bå förste å siste gången Annars hade en kopp kaffe i sin hand.

E:d.
f:e
2849

Tillvinna sig kärlek.

Tillvinna sig

Velle en tillvinna dej kärlek skulle kärlek.

en ta vatten i en grindhöla - se förr hade de grindar
som i stället för gångjärn nertill slutade med en trä-
tapp, nerstucken i jorden å upptill var fastbunden med
en vidja; Runtomkring tappen blev där alltid en stor
grop å där samlades regnvatten - Det skulle va bra, est
grinden gått nio gånger den da'n. Sånt vatten skulle
pojkarna ha i flickorna å likaså flickorna i pojkarna.

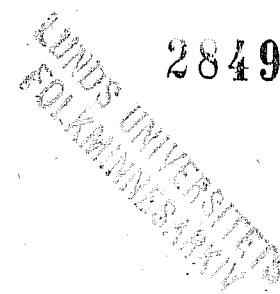
Men det allra likaste va t. ex.

om de gick te någon körkegård å fick tag i ett ben. De
skulle alltid be att få låna benet å tala om orsaken.

Sen skulle de gå till en bäck, som rann åt norr å om

det var en flicka, skulle hon nämna pojkens namn å be,
att han inte måtte få någon ro, förrän han kom te henne.
Å så skulle hon binda fast benet i en tåt nere i vattnet,
så att det var i ständig rörelse. Så länge benet satt kvar
å vattnet telade omkring'et, sålänge skulle pojken vara
orolig. Å då vete katten, om då inte va många som försökte' t.

2849

ACC. NR. 2849

69

Landskap:..... Upptecknat av:.....

Härad:..... Adress:.....

Socken:..... Berättat av:.....

Uppteckningsår:..... Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

G.C.

Uppteckningen rör

1853 höjde sej pöbeln i både Växjö å Jönköping precis på samme dag, så det var överenskommet dem emellan. Jag tala vid en soldat, som va't med om'et. Det bar sej så, att jag var komenderad på vakt på Skillingaryd, å då va där en, som inte hade mer än ett öra. Så gyckla jag med'en: "Ja, men när du sprang ifrå örät, Spjut, då va dä väl brått?" - "Ja, dä ska ja säja dej att dä va, bror," sa han, å så berätta han hele leken för mej. Spjut va en så hiskeligt ordentlig karl, så han ljudde inte.

Det var en som hette Pripp,⁺) å den va de arga på, för att han köpte opp spannmålen, men Spjut beskrev ett på det viset, att de gjorde Pripp en sådan orättvisa, så dä va inte

Om "brödkriget"
i Jönköping.

+) Förväxling
med Frick.

2649

vetit. När bönnerna kom in på torget, så köpte di som ville köpa, å det som sen blev över, det köpte Pripp. Men va det sen nân, som inte hade pengar, så kunde han få kredit hos Pripp, å han tog samma pris som bönnerna, så han dyrkade inte opp spannmålen. Han var brännerist, Pripp.

Det var 500 man som reste sej, å de skulle öa Pripp. Då va det te kalla in soldaterna. Det kom order te livkompaniet, å då va det inte te vänta, den ene på den andre, utan de fick ge sej iväg huvudstupa så fort de va färdiga. Det var en löjtnant, som hette Hellman, å han var den längste å den snällaste karl jag sa Spjut. sett, Han gav sej emot folket med bara sex man, å då va då di taljde å örät på Spjut. Å di ville ha geväret ifrå'an, men då va då, att han hade några goda vänner i skocken, annars hade di ött

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2849

en. De sårade de andre soldaterna med, så de måste retirera. Å sen rusade de i stan hela natta, men när det kom te morron, va det en del, som gått ifrå. Men de ställde opp se, där förstan är nu, å då ble de tefrågade, om de ville ge med se, för i annat fall skul'le det begagnas skarpt mot dem. Men då var befälet å hela livkompaniet inne, så då gav de då äntligen med sig. Men som sagt fångade de många, å det va de, som fick betala leken. De fick ända te 10 års häkte.

Men di hade hushållat där i stan, så dåva inte vetit. Bränneriet förstörde de totalt, men Pripp rådde då mä å gömma se, Bå frua å han hade de stoppat opp i själva ryggninga på ett hus. Å kära hjärtanes, dä va ju bakvänt på ett sätt, för hade inte han ta't sää, så hade nän annan gjort'et.

Di där sex gubbarna fick sen varje år 3 riksdaler så länge di levde. 2849

Det skulle va som ett slags minne. Själve pensionen var inte mer än 12 kroner om året på den tin, men då hade ju pengarna större värde.

Di kunne inte få mer än 25 öre om dan för dagsverke.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Landskap:..... *Upptecknat av:*.....

Härad:..... *Adress:*.....

Socken:..... *Berättat av:*.....

Uppteckningsår:..... *Född år* i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

G.J.

Uppteckningen rör

Mens ja nu håller på å talar om sjusôvare, kan ja tala om en sôvarehistoria te. Dä va i alla fall mi mor, hon kom te ett ställe å va liksom barnaflicka. Dä va i Gällsamma i Värnamo socken. Å då va dä bara dä, att när hon kom dit, ville de underrätta henne om att hon inte fick gå ut i trädgårn å lägga se vid vänstra fönstret, för dä va en dräng, som lagt se vid dä fönstret, å han somnade å sôv i sju veckor.

De hade två källor, å te den ena fick hon inte gå, sen dä ble skunt, för dä va en pia, som ött å (dödat) ett barn där, å dä va nå'n som vågat gå dit en kväll, men sen blett alldeles lite sinnesrubbader.

Tabuerade plats
ser.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

H: g / J:e

Skämtsaga:

Den snåle präs-
ten och kloc-
karn.

Uppteckningen rör Den snåle prästen och klockarn.

Dä va en gång en präst, å han va så illa snåler,
så han velle varken förfraa eller tjänstefolket han hade. Så sa
klockarn te frua: "Ja' ska försöka å styra om, så prästen åtminstone
blir redit hungrig. Där fanns stora skogar, å i di brukte di
jaga ihop. Men så en gång for di vill, å kom te en stor bokeskog,
där dä gick svin å åt bokenötter, så de ble feta. Dä ble mörkt,
men så hitta de på en sån där hytta, som di satt opp för svina,
å där gick di in å la se över natta. Klockarn hade ost å brö mä
se, å så fort han trodde, att prästen hade somnat, tog han fram dä
å åt å fnaskade. "Va äter du?" fråga prästen. - "Äh, ja' to en
schwinalort å bet i, men dä ä då omöjligt," sa klockarn. Då skul-

le prästen försöka mä, men dä velle inte gå bra. Sen lå de där, te dä ble ljust, å sen va dä te ge se ut å leta se fram, men då, kan veta va prästen så sulten, så dä va inte vetit.

2849

Men ätter den betan ble han redier. Om di skulle gå allri så liten bit, skulle de ha matsäck mä se. "Du vet väl när du går, men du vet inte när du kommer igen." Drängen skulle gå åt hästhagen ätter hästa. "Du måste ha matsäck mä de," sa prästen.

"Ah, dä behöver ja' väl inte," mente drängen.

"Du vet väl när du går, men du vet inte när du kommer igen," sa prästen.

Å pian skulle in ugnen å klena'n. "Du måste ha matsäck mä de," sa prästen.

"Ah, dä behöver ja' väl inte," mente pian.

"Du vet väl när du går, men du vet inte när du kommer igen," sa prästen.

Å sen födde han sitt folk mä glans.

Dä ä väl 80 år sen ja' hörde den sagan. Dä va på en begravning i alla fall. Vi va en hoper smungar som satt ve dörran, å dä va dä en 17, 18-års flicka, som hette Lisa, å hon begynte berätta en hop mä gäter å sager.

H:ig

2849

Dä va så länge sen, så di hade inga speglar. Men hur dä va, så va dä en, som hade fått håll i en, men han hade så lite idé om'et, så han trodde inte dä va se själv han såg, utan han mente dä va hans far, men kan veta, han va döer. "Dä va då märkvärdigt," tänkte han, att jag kan se far i den glasbiten." Men han va så rädder om en, så han gömde'n, så t.o.m. hans hustru inte fick se en, å sen brukade han gå i smyg å titta i spegeln. Men en gång, när han stod å tit-ta, kom hans hustru å fick si i'an, å då såg hon se själv, kan veta. "Ja, dä kan ja' tro, att dä ä en hoper kōner du går å sir på," sa hon, "å så illanlajer som ho'å.

Gubben å kå-
ringen, som in
te hade sett
nårn spegel.

- 77849
ACC. NR.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

77849

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

Nedanstående visa hörde sagesmannen en sergeant läsa upp för över 50 år sen. Denne hade skrivit av den efter en gammal soldat, "så då har alíri vatt i nônna bok". En gammal soldat medträben sjunger för några soldatgossar:

Pojkar, hör vad jag berättar,

hör mig, gökar, allihop!

Sätt fram det som talet lättar,

sätt fram, Gunnel, öl i stop!

Jag står här munter i gott lag,

men på mitt träben, om det gäller,

så är jag färdig än i dag

att möta fienden när som det smäller.

Soldatvisa.

2849

Vid Grossbeeren var det hett som satan,
men framåt gingo vi ändå.

Folk, hästar utåt hela gatan
låg strödda liksom hö och strå.

I skulla sett, hur jag grasera',
jag högg och stack som en tyrann.

Jag lät dem inte resonera,-
i krig är allvarsam minsann.

Jag flög i luften vid Grossbeeren
och kom ej ner förrän vid Leipzig.

En krudvagn, som ej var av järn
- att göra såd'na de ej lärt sig -

med kulor och patroner full
Nischläng
sprang med ett förfärligt brak i luften.

Jag följde med för sällskaps skull
och fick ej mer än vad som syns på kinden.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2849

Vid Leipzig gick det löst med hundratals kanoner,
där, gossar, var ej tid att ta en tår på tand.

Där stupa' led på led, plutoner på plutoner.

Adjö, bror, hälsa hem! Säg att jag icke hann
ta bægge bena med, men armar är nu två.

För tusan, ta hit krut! Jag sitter här och skjuter,
för rikta kan jag nog, fast icke jag kan gå.

Giv akt! Giv fyr! För hör hur kulan tjuter!

J.H.

Landskap:..... Upptecknat av:.....

Härad:..... Adress:.....

Socken:..... Berättat av:.....

Uppteckningsår:..... Född år:..... i.....

Uppteckningen rör

Dä va som Skytta-Jösse sa: "Allt va liv å anda ha, så vånnas dä
efter föa."

Dä va som gamle Knopp sa, när han hade va't å metat, å di frågte
honom, om han fått mycke fisk: "Om ja inte missminner me, så va dä
en."

Dä va som Petter Kranz sa, när de frågte'n, hur många barn han
hade: "Ge me me si! Två stora å två små, två större å två mindre
å en hiten. Dä blir nie."

sa/
Dä va som käringan, som gick te nattvarden så ofta: "Så länge
en orkar asa mä, så får en se en tår."

Dä va som käringan sa, som bjö gubben på ärtvälling: "Ta i bott-
nen, så får I ärter." - "Ja, ja' har redan hittat en," sa gubben.

Talesätt.

Dä va som han sa den ryske översten: "Kulan är en fjolla, men bajor-
netten är en hel kar." (Men dä ä nog inte nån fjolla å leka mä i
våra dagar, så dä inte ä).

Dä va som flickan sa te friarn: "Dä va dumt. Si, nu ä ja förlovad.

Du kommer en timme för sent."

"Dä va då befängt," sa drängen, när han fick höra att han skulle ut
å plocka sten, "jag som har ätit me härvemätter." (Han hade ätit
se så proppmätt, för han trödde, att han skulle få gå opprätt å
härvva, men nu fick han i stället böja sej å plocka sten, å dä frestade på.)

Dä va som Nisse i Lövhult sa, när di kom te'en å sa, att hans kol-
la' a å all hans kol brunnit opp: "Dä brann väl bra? Dä skulle va't
befängda roli't å sett på."

2849

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J:a / J:f

Landskap:..... *Upptecknat av:*.....

Härad: *Adress:*

Socken: *Berättat av*

Uppteckningsår: *Född år* *i*

Uppteckningen rör ställa barnkynga på karlapersoner.

De mente på, att då fanns nånna fruntimmer, särskilt oppe i Norland nämnde de på, som kunne ställa från se barn-tjynga på en karlaperson. Dä skulle de emellertid kunna bota, om de tog ett par av hansa byxer å högg å själva byxlinningen upp-te, där knapparna sitter. Dä va en gammal käring i Hylteberg i Gällaryds socken, ja, hon va inte äldre, man icke jag minns'na, å hon skulle va lite doktorsvuren mot bå folk å kreatur. En gång fick henna dräng så ont i magen, så han ble rent toseter å trilla sej som en mask på golvet. Han fick likasom skarpslag. "Ja, sa käringan, "de ha skickat barntjynga på dej, men dä ska jag snart bota dej för. Har du nånna gamla byxer?" På den tin hade de mönne

Ställa barn-
på karlaperso-
ner.

mest grova linnebyxer uttå skättafall te arbetsbyxer. Käringan
fick håll i ett par av hans byxer å dom virade hon ihop oppte
å la på en kubb å sen dräpte hon te mä en yx å högg byxerna
tvärt å. Å då släppte värkem. Detta ska va en verkelig sanning,
för dä ä många som ha berättat dä för mej. Dä va förresten fle-
ra som gjorde likadant, å dä förståss att mä satans hjälp å dä
nog många gånger dä kan ske en hel del underligt.

2849

LUNDs UNIVERSITETs
FOLKMINNESARKIV

Jie
2849

När då lystes för nån, brukade de säja, att han ramlade ner
å bröt benet å sej. Då jag tjänade på Kullen, va, där'en pia, som tog
ut lyssedel i all tysthet, för att ingen skulle veta nåt. Men när jag
kom in te söndagmiddag hade jag fått håll i en längre stake, å så hal-
tade jag så förskräckligt. Å pian blev så ärger."Din förärgerlige us-
ling," skrek hon, men jag bara skrattade å gycklade mäina.

En vinter va vi ute på sjön. Dä va gängset att ungdomen
samlades ute på isen. Då va då en flicka, som hade va't i Rydaholms
kyrka. "Ja, Gustaf i Uppled han ble benbröten i dag," sa hon. Å då
började de på undra: "Hur gick då te?" - "Ja, då ä väl inte så falit,"
sa jag. "Dä benet läker se nog självt." Dä hade lysts för en, kan veta
men då kom de inte te tänka på.

Lysning.

J.L
2849

De hade så mycke klåe å skabb förr. Dä ble blämmer så
stora på hele kroppen å de rötade se. Så va dä e käring som bo-
tade barn för sånt, å då va hela hennes konst te ella opp bak-
ugnen å stoppa in barnet där, fast ho tog ju ut glöverna först.
Ja, dä ä em redig sanning, förstäs!, för dä hände i min ti å inte
så långt borta, men jag kommer inte ihåg vapelan. Så va dä en
gång ho stoppa in en unge, å han skrek vilt, när han kom in, men
dä brydde ho ej inte om, utan ho slängde igen dörran. Men när di
tog ut en, va han dö. Sen slapp den käringan å bota klåe. De skul-
la ha gjort på samma sätt mä henne.

Bota klåe.

R. J.

Landskap:..... *Upptecknat av:*.....

Härad:..... *Adress:*.....

Socken:..... *Berättat av:*.....

Uppteckningsår:..... *Född år*..... *i*.....

Uppteckningen rör

Förr i vär'a, när en va borte å ble fängnad mä mat, ansågs då inte va fint att äta upp allt, som en fick. Di ga allti mat i hänrenyså då va inte te å gå fram te bordet å sätta se. Om di då fick en fjärndels brökaka - di hade inte annat än havrabrö förr - å lite smör å nö'et sôvel, så satt di å nöp å nöp, å slicka å slicka å åt lite va de tyckte, å sen satte di fram ~~resten~~ å mena, att då va alldeles för mycket. Då kunne de bli truade te ta mera, men då måste gå mä pock. "Ifall du bli fängnad mä brö å sovel bör du *"sätta fram"* lite," sa de gamle kåringarna. Va då så, att de la mat på en talrik å flydde en, svettkorv å palta å va då kunne va, så va då nödvändigt att *"sätta fram"* lite, å då brukade kåringerna berömma varandras mat

Omnat och
umgängesseder:

"sätta fram"

2849

å säja, att då va alldeles förmycket, å att de inte rådde mä mer.

Jag var inne en gång på ett ställe, å där hade di slaktat. Då skulle jag förståss ha mat, å då kom då fram å ja fick en fjärndels brökaka, ^{grynn-} svettkorv ~~å kuskorv~~ å två paltar. Men den däre korven va då inte nå't å slänta ner havrabrö mä. Palta åt ja opp å så nöp jag å nöp i havrabröet. Men sen gick bonnen ut å då va då bröet, som rök åt fickan.

Så då gick för me som för en bonne i Rydaholm. Hans egen son satt å åt paltar, å då röt gubben: "Åt brö te palta, din sågelhund!" (sovelhund). Men, kan tänka, palta va väl inget te sôvla ner brö mä.

När de slaktade, gjorde de korv av svetten (blodet) å sen slog de vatten i resten å gjorde paltar. Ja, de gjorde mö'e

2849

paltar uttå vatten å kormjöl, som de kokte, men de hade inga skalekvarnar på den ti'n, utan mjölet var sammaset. Ja, kära hjärtanes, om en tänker på mina barnadar så ä dä stor skillnad på fö'an. Varenda bonne skulle han mälta, å drickat var väl no'et bättre än vatten, men dåligt va dä. Dä fanns inget annat än havrebrö, ja, dä kan väl hända på ett par tre storställen att de bakte rågbrö för te fri se för främmande, som kunde komma. Dä va olika hur di bakta havrabröet. Iblann kunne dä va mört å gott, men iblann va dä surpst, som di kalla't, å klabbeter, å dä va dä inte gott te gå på.

Men en del kunne då va fasligt fjolliga. Svärmor mi talte om, att ho skulle bju e käring på kaffe. Ho hette Maja i alla fall. Å då gjorde ho, som di brukte, ho

satte gräddsnipare å sockermått å te å mä en smörgås å ett

2849

par små kakor på en bricka, för de skulle allti ble bjudna

där de satt, på en stol eller i soffan å inte gå fram te

bordet. Å när mor kom te den häran Majan plocka ho te se

varenda sockerbit som var i sockermåttet. "Ja men," sa ho,

"dä blir väl rent för mycket". Men mor ville inte låtsas

om nå't utan sa: "Åhhä, dä ä inte falit." Kantänka Majan

ho trodde att ho skulle ha allt som låg i. Å nu vadä int

heller så gängset mä kaffe förr.

K

Landskap:..... Upptecknat av:.....

Härad:..... Adress:.....

Socken:..... Berättat av:.....

Uppteckningsår:..... Född år i

Uppteckningen rör

Förr i världen, för en hundra år sen, var Mickelssässe tjänstefolkets dag, men sen ändrades det till den 24 oktober. Men lång tid efteråt höll man fast vid det gamla bruket, så att om de stadde sej te en bonne, å han glömde å säja från att det skulle va den 24 okt., så flytta de den 29 sept. Tjänstefolket skulle ha frivecka från den 24 okt. till den 1 nov., två marknader å två lekstugor, den ena vid jul å den andra vid midsommar. Jullekstugan kunde emellertid skjutas upp till påsk, om de själva så ville, men även då gick det till på samma sätt. Till lekstugorna skulle drängarna skaffa brännvin å pigerna matsäck. Drängarna gick omkring hos bönderna å tiggande havre, å den sålde de sen å köpte brännvin för pengarna.

Lekstugor.

De som hade stora å bra hus släppte te rum, å det gick nästan i tur å ordning. Vid lekstugorna åts det, söps å dansades hela natten. I bland bjöd man till sej ungdom från andra byar. Man hade egen spelman, å han skulle ha lite spelmanspengar. Dan efter skulle de bönder, som släppt te havre, dit å bjudas på mat å brännvin. I bland ble de osams å revs lite grann, men sen saktade det å med de däre lekstugorna, så när jag var fullväxter, va det rent åtaget. - Det var inte te ränna omkring med flicker som de gör nu för tin. Om en hade en flicka en tyckte om, ja, då stod det förstås te å få ut'na en söndagskväll, men det fick inte va länge.

2849

UNDERS
FOLKLIVSMUSEIET
UNIVERSITETET

Sia

Landskap:..... Upptecknat av:.....

Härad:..... Adress:.....

Socken:..... Berättat av:.....

Uppteckningsår:..... Född år i

Uppteckningen rör När Smördanjel skulle lära sig skjuta.

Danjel skulle lära sej skjuta, å då
hade nå'n sagt te'en, att han skulle gå åt skogen nio söndags-
mornar efter varandra. Va det nu skulle va för idé med det.

Han mente väl på att han skulle kunna skjuta så mycket han
ville sen. På den tiden fick de skjuta harar å orrar vid var
tid på året som helst. Sen tog det först å med hararna, att de
ble förbjudna, å sen tog det å med orrarna, att de också ble
förbjudna. Å, nu då, Danjel han gick, så att han inte hade
mer än en eller två söndagar kvar. Han tjänste då på ett
ställe, som heter Flathalla i Gällaryd. Emellertid förstod la
bonnen, att det var nå't särskilt mä drängen, i anseende till,
att han ville åt skogen var söndagsmorgon - han steg upp just
Skriv endast på denna sida!

När Smördanjel

skulle lära sig
skjuta,

i själva dagbräckninga - å så tog han å gömde bössan förén. 2849

Å, kan veta, Danel ble så illa befängt tóseter, å om han talt
ve nå't skogsrå eller så är inte gott å säja, men i alla fall
kom tjädrar å orrar fram te huset å satte se på pipa. Å detta
dä ässäkert, för då har jag fått såvida bekräftat, att minstingens
jag tror'et.

Lia
2849

En gång va då ett par skytta som jaga en räv, å då mötte de en käring. "Kära hjärtanes", sa käringan, fän i håll i räven så glömmen inte å ta å skinnet, för da sä, då ä sä förnöttit."

Käringen och
skyttarna .

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lj

Lädrets bered-
ning och sko-
tillverkning

Uppteckningen rör Lädrets beredning och skotillverkning.

Lädret beredde bönnera själva , å sän
färg dä hade, sän färg fick skorna. Å de kunne bereda t, så dä
ble vattentätt, men dä rår inte garvarna mä nu. Di hade stora
kar me lut på videbark eller björkbark, men videbarken var likast.
Sålla di ner hýene (hudarna) i luten å lät dem ligga, tills håret
gick å. Då drog de opp dom på en snebänk, ettibräe mä ben i ene ände
ä mä den andre i golvet , å sen skrapade di dän håret mä
knivar. Smörjde lädret gjorde skomakarn å dä va ett strängt ar-
bete. Te smörja använde de istersmörja, blandat mä lite tjära.
Di tog å la en klick smörja på huden å sen va dä te gno å vria å
vännia, tes dä va mjukt. Då va dä färdigt te skära te. Skorna

2849

2849

bark, tjockare än tummen här . Spik fanns inte å köpa, utan då fick smederna göra . Dä va bra stora huven på spikarna, så skorna ble så gott som järnbeslagna. Men di va varma å vattentätta di däre skorna.

Jag minns, när di började använda pinnar (pligg) te sôla mä. Far hade va't på ett regementsmöte å han talte om, att då va en sergeant som ha't ett par pinnade stövlar. Dä hade di tyckt va så underligt, å så hade di sagt te'en, att di sôlerna tappte han nog snart. Men då va allt inte farligt.

En ti' brukte di sätta en träbit mellan sôlan å klacken, men sen börja di använda gammalt läder. Jag kommer ihåg en fru, som di kalla för Hattmakarefrun. Hon hade

Nä-e
2849

Dä va te åmä nö'en som va så bakvänd, att han
inte ga kreaturen vatten juladan. Å,kam veta, kreaturen bäl-
gade å skrölade te den grad, så dä va inte vetit. Dä va en
som hette Danjel, å han tjänste hos en storbonne i Hjortberga.
Han snålade se te å ga hästarna lite vatten i smyg. Men så kom
bonnen å frågade: "Dü har väl inte gett hästarna nå't vatten?"
"Nä-ej," ljög Danjel. - "Ja, dä har du väl inte, för då blir
dä inte mycken lycka te året," sa bonnen.

Inget vatten
åt kreaturen
juldagen.

Ma
2849

Förr hade de många mer helgdagar än nu. Då räknade de tredje å fjärdedag jul, påsk å pingst. Dan efter trettondan kallades farängladan, för de mente på, att de vise männen inte reste hem förrän då, å då skulle de inte arbeta, men det gjorde de ändå.

Farängladan.

P. Söderlind
K. Albo
Sn. Mästäläs
Uppf. år 1920

- 101 -

Uppf. av Otto Goudeus
Gatubild
Uppf. av J.G. Sandström
Uppf. i 1841 i Stockholm

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N:o
2849

Åtgärder vid
påsk.

Vid påskatiden hade de sina affärer för sej. De gjorde kors i så mycket de hade, i säabingen å överallt å te å mä att de kritade kors över dörrposten. Di fick inte låna bort något eller sälja mjölk, för då kunne korna bli förgjorda. När jag nyss var gift kom där upp ett fruntimmer en påsk, å hon ville ha ett par kannor mjölk. Hon hade va't på ett par ställen å inte fått nå't. "Ja, jag vet inte, om jag vågar framföra mitt ärende," sa hon. "Å då nå't falit, så säj inget," gycklade jag. - "Ja, jag ville bara köpa ett par kannor mjölk." - "Åh, inget värre. Ja, då går väl gott för se." - "Ja, men se, då ä påskavecka." - "Ja, än sen då?" - "Ja, jag ska då inga hyss göra mä mjölka, då lovar jag." - "Du får gärna göra va hyss du vill," sa jag.

Landskap: *Småland*

Upptecknat av: *Olof Karlsson*

Härad: *Göta*

Adress: *Göta*

Socken: *Götebäck*

Berättat av: *Götebäck*

Uppteckningsår: 1930

Född år 1841 i *Rydaholm*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

O.d.

Uppteckningen rör De sju sovarna.

De sju sovarna

De säjer, att om en sover sjusovaredan ska en sova i sjuhundra år. Men då va då inte mer än 202 år, som de sju sovarna sov. Dä va på den ti'n, när de förföljde de kristna. Dä va sju gubbar, som hade gått in åt en bergsklyfta, för di velle ta å öa (döda) dom, å då hade di kröpet in där, för att di inte på villkor skulle kunna se dom, å sen tog de å trillade några stenar för gapet. Ja, så va då inget vidare än att när di hade sovit över natta, vaknade di, å då va då en, som hette Mal-kus, å han skulle gå in te stan å köpa mat. Å då när han kom inåt stan, så rent förundrades han, för se stan hade blivit kristen å rest opp korstmärken. Ja, han gick in å köpte mat te dom, men då han tog upp pengar å skulle betala, velle de inte ta emot

2849

pengarna. "Dū har väl hittat en skatt," sä'r dā," di pengarna tar vi inte emot." - "Dä va väl då alldelēs märkvärdigt," sä'r gubben, "pengarna gick i går å dā ska de väl gå i dag." - "I går? Pengarna är över två hundra år gamla." - I alla fall så bodde dār en biskop i stan, å di tog å underrätta honom, å han sä'r, att han hadde reda på att dā va sju gubbar, som hade kröpet in åt en bergsskrev. Å så tog gubben maten å gick te sina kamrater i berget, å biskopen följde med. Dā va väl en stor grotta, för biskopen kunde gå in i 'na. Å därinne låg gubbarna så milda å glada, så ätandet ble väl inte å, så dā inte ble. Men i alla fall somnade di allihopa, å biskopen la se på knä å kysste de heliga kvarlevorna å tog å se sin purpurmantel å höljde över dom.

Dā talte di om i mina barnadar å dā mente di på

Skriv endast på denna sida!

att om en sover sjusovaredan, så sover en i sju hundra år. Dä va en gång ja va borta, å då kom vi te tala om dähär. Nej, "sär ja," dä va bara 202 år." Men dä hjälpte inte. De hade så fast för se, att dä va 700 år, så dä va omöjligt att kiva å dom. "För att I ska få veta sanninga," sär ja, "så ä dä 202 år, å dä ska ja ta mä me svart på vitt nästa gång ja kommer hit." För kan veta ja hade e bok, som dä sto i.

2849

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Pia
2849

Väderleksmärken.

Östan-sunnan vä'r å käringaträta,
dä börjar mä storm å slutar mä väta.

(För om e käring blir ärger, kan veta, så i början ä ho ilsker
så befängt, så dä ä inte vetit, men rätt som dä ä, börjar ho
gråta.)

Om Petter Katt är käll, så blir vintern lång å kall.

När Mattes kastar sin hete sten i sjön, blir isarna
osäkra.

Landskap: Småland
Härad: Albo
Socken: Ljusdals
Uppteckningsår: 1930
Upptecknat av: Otto Loo av Åby
Adress: Höjdsgatan 2, Västervik
Berättat av: G. G. Hjörne född
Född år 1871 i Ryda kyrka

Uppteckningen rör Husinredning.

När man från förstun kom in i stugan, stod de vanligen ett hörnskåp till höger i hörnet. På långväggen fanns de sedan en, eller ess stugan var lång två soffor. Längst bort i hörnet mot gavelväggen stod en säng. För längre tid tillbaka brukte de bara borra ett hål i väggen utanför å köra in en nagel eller bjälke, å på den låg sen sängbottnen lös. På gaveln spika de en planka, för kan veta de måste ha nå't att sätta fötterna mot, å likaså på längsidan, å så va sängen färdig. Runt om hade de sängkappor. Till sist börja de göra sängar med skåp på gaveln. Skåpet var inåt sängen, över fötterna, men med dörrar utåt gaveln. Det räckte opp till taket, men nertill måste det

Husinredning.

LÄMNA
FÖRSLAG

ju va plats för fötterna. Skåpet användes för det mesta att ha mjölk i. I andra gavelhörnet stod en likadan säng å mitt för gavelfönstret ett bord med stora flaskar. Mellan sängen å bordet kunde det sen stå ett skåp å där hade vanligen även klockan sin plats. På andra långväggen stod en soffa under fönstret å ett skåp eller bord, som kunde flyttas ut mitt på golvet. Där stod annars inga möbler. I hörnet mot köket hade den öppna spisen sin plats å den tog vanligen en stor del av stugan. På sina håll kunde de ha en mjölkhylla i taket. Stolar sattes in, där det fanns plats för dem, t. ex. på bägge sidor om ett bord.

2849

2849

Sängkläder.

På bottnen i sänga la di halmen sådan han var
å ovanpå hade di ett klutatäcke, gjort likasom trasmatter. Sen
var dä ett lakan, men på fattiga ställen hade di ofta ingenting.
På se hade di vanligen sticketäcke, men te varda's mönne mest
ett s.k. skinnatostäcke av nøthår. Di köpte nøthår uttå garvar-
na å dä spann di å vävde, men dä måste va stärker värp. Så hade
hade di ju också fällar efter bå get å får.

Sängkläder.

Ulla
2849

Mor va barnaflicka i Gällsamma i Värnamo socken ett halvår. Hon talade om, att käringan hade liksom en stege eller rimme uppfäster i taket i köket, å varenda gång då hade bakats , skulle då läggas upp en brökorong på den däre rimmen, å likaså när käringan vat ute på kalas å fått må se e bröskiva hem, så skulle den också läggas upp där. Va ho gjorde å'et ä inte gott å säja - mor var ju där inte så länge- men då va inte värt för pierna,att naska te se e skiva, som ho lagt opp.

Gömma entbit

bröd från

bak.